

Andrzej F. Dziuba

"Doers of the word. Moral theology for humanity in the third millenium. Vol. 2, Lights to the nations : making the life of humanity worthy of the Gospel", Terence Kennedy, London 2002 : [recenzja]

Collectanea Theologica 75/2, 253-256

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Terence G. KENNEDY CSsR, *Doers of the Word. „Love not in Word and Speech, but in Truth and Action” (1 John 3: 18). Moral Theology for Humanity in the Third Millennium*, t. 2: *Light to the Nations. Making the Life of Humanity Worthy of the Gospel*, St. Pauls Publishing, London 2002, ss. 447.

Każdy człowiek w wielorakości swych odniesień i relacji zawsze, mniej lub bardziej wyraźnie, dostrzegać będzie spełnianie siebie jako osoby, a więc jedyne go fenomenu, który jest świadomy siebie i jednocześnie niesie w sobie wymiar antropologiczny. To wielkie wyróżnienie w całym ziemskim świecie stworzonym, ale i także wielkie zobowiązanie, to wręcz zadanie ciągle aktualne przez całe życie i w konsekwencji oczekujące jak najdoskonalszego spełnienia. W bogactwie antropologicznym człowieka, w wielorakich jego sferach spełniania się, staje także sfera moralna. Może być ona niekiedy określana także jako etyczna, choć ostatecznie w różnych kręgach kulturowych, a także językowych, są to praktycznie różne kategorie. Zwłaszcza widziane w płaszczyźnie filozoficznej oraz realizmie codziennego życia czy, jak chcą niektórzy, etosu.

Właśnie tą płaszczyzną zajmuje się Terence Gerard Kennedy, ze Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (redemptoryści) w książce pod ogólnym tytułem *Doers of the Word. Moral Theology for Humanity in the Third Millennium*. Autor jest teologiem moralistą urodzonym w Australii w początku lat czterdziestych XX w., znanym wcześniej z szerokiej działalności kaznodziejskiej oraz rekolekcyjnej. Aktualnie jest profesorem teologii moralnej systematycznej w Akademii Alfonsjańskiej w Rzymie. Jednocześnie wyklada także na Uniwersytecie Gregoriańskim. Drugi tom, zaplanowanego na trzy tomy dzieła, nosi tytuł *Light to the Nations. Making the Life of Humanity Worthy of the Gospel*. Książkę otwiera dość szczegółowy spis treści (s. 5-11), a następnie zamieszczono podziękowania (s. 12). Odnoszą się one zwłaszcza do współbraci zakonnych, wśród których należy wspomnieć światowej sławy moralistę Bernharda Häringa, który wprowadził autora w dziedzinę zainteresowań tą gałęzią wiedzy teologicznej. Z elementów formalnych zamieszczono jeszcze słowo wstępne, które napisał John Thomhill SM (s. 13-14).

Książkę otwiera wprowadzenie autora studium, dodatkowo doprecyzowane podtytułem *Eternity in the Horizon of History* (s. 15-17). Całość historii ludzkości jawi się jako historia zbawienia wraz z wieloma wartościami królestwa Bożego. Autor bardzo krótko przedstawił schemat poszczególnych kręgów tematycznych, przybliżając jednocześnie hasłowo ich zawartość treściową. Książka podzielona została na cztery sekcje czy inaczej części. Te zaś z kolei na rozdziały i inne, czasem dwustopniowe, bardziej szczegółowe grupy tematyczne, choć występuje tu dość duże zróżnicowanie. Niemniej zabieg ten daje dość dobre, wstępne i ogólne zorientowanie w zawartości treściowej dzieła.

Sekcja pierwsza nosi tytuł *Relating to God* (s. 19-106) i podzielona została na trzy rozdziały. Pierwszy z nich zajmuje się problematyką wiary (s. 21-51). Autor dostrzega m.in. jej odniesienia do misterium Boga, Kościoła, moralności czy usprawiedliwienia właśnie przez wiarę. Nie pomija kwestii grzechów przeciwko wierze czy jawiących się wobec niej trudności. Kolejny rozdział koncentruje się na dowartościowaniu nadziei (s. 52-77). Autor dostrzega różnice między jej protestanckim i katolickim widzeniem. To także zagadnienie słynnego wyzwolenia. Tytuł trzeciego rozdziału przytacza cytaty ze św. Pawła: *Największa jest miłość* (s. 78-106). Widzi on tę cnotę m.in. jako wdzięczność, uznanie czy zrozumienie albo przyjaźń. Tu oddzielnie prezentuje nauczanie K. Wojtyły oraz N. Clarke'a dotyczące miłości i jej konsekwencji życiowych.

Sekcja druga nosi tytuł *A World of Truth and Justice* (s. 107-247). Bardziej szczegółowo rozpracowują to kolejne cztery rozdziały wkomponowane w całość studium. Pierwszy stara się ukazać praktyczną rzeczywistość życia (s. 109-139). Tu istnieje wiele procesów współczesnej transformacji i zaangażowania różnych nauk. Faktyczne spotkania, teoria i praktyka oraz praktyka i poezja wprowadzają pewne nowe jakości w te relacje. Oddzielnie zaprezentowano propozycje H.-G. Gadamera. Pojawiły się także uwagi o cnocie roztropności. Kolejny, w całości pracy piąty rozdział, ukazuje historyczny przegląd nauczania w zakresie katolickiej nauki społecznej, rozpoczynając faktycznie od *Rerum novarum* Piusa IX (s. 140-181). To prezentacja głównych dokumentów aż do *Centesimus annus*. Kwestię społeczną ukazano w kolejnym rozdziale (s. 182-214). To zwłaszcza zagadnienie sprawiedliwości. Tu wskazano na przekaz biblijny Starego i Nowego Testamentu, a zwłaszcza św. Pawła – w kontekście usprawiedliwienia – oraz osiągnięcia badawcze św. Tomasza z Akwinu. Ostatni rozdział tej sekcji, tj. siódmy, koncentruje się wokół zagadnień etyki w okresie globalizacji (s. 215-247). Zagadnienie to obejmuje m.in. kwestie ekonomiczne, socjalizmu i kapitalizmu, pokoju i wojny, pracy i technologii. W końcu ukazano koncepcję pracy wg Jana Pawła II.

Zakres sprawiedliwości to problematyka podjęta w trzeciej sekcji prezentowanej książki (s. 249-354). Szczegółowe analizy otwiera zagadnienie zachowania, wręcz uchronienia, stworzonego kosmosu (s. 251-282). To zwłaszcza wielość zagadnień ekologicznych. Kosmos przeniknięty jest także duchem. Z kolei ukazano próbę twórczego spotkania etyki i życia naukowego (s. 283-318). To płaszczyzna spotkania bioetyki, filozofii i teologii. Wskazano tu na pięć zasad bioetycznych, w tym solidarność, całościowość, wolność i odpowiedzialność. Bioetyka ma także wiele sfer spotkania z medycyną. Wobec tych problemów staje kwestia specjalnej etyki medycznej, zwłaszcza w kontekście przemian genetycznych. Dziesiąty rozdział tej sekcji koncentruje się na analizie wspólnoty życia i miłości (s. 319-354). Wskazano na kryzys rodziny, a także na kwestie zagadnień seksualnych.

Sekcja czwarta nosi tytuł *Touching on the Infinite* (s. 355-415). To najpierw konfrontacja sekularyzacji i etyki znaczonej świętością (s. 357-388), pytania o prawdziwą i fałszywą religię. Sekularyzacja ma tu swoje realne wpływy. Religijność ma wiele płaszczyzn spotkania z katolicką tradycją. Ostatni wreszcie rozdział, nie tylko tej sekcji, ale i całego dzieła, nosi tytuł wskazujący na siły integracyjne (s. 389-415). Autor wskazuje na psychoanalizę, osiągnięcia E. Ericsona, a także elementy duchowe w wizji człowieka.

W zamknięciu dodano jeszcze krótkie zakończenie, które generalnie nie ma elementów formalnych (s. 417-419). Jest to raczej ideowe wskazanie na dynamikę prezentowanych procesów, odnoszących się do życia moralnego, tak w ich faktycznych przejawach jak i wychyleniach. Zawsze jednak są one wpisane w prawdę wcielonego Jezusa z Nazaretu i ostatecznie dopiero w Nim znajdują swe centrum oraz spełnienie. Po całości treści zamieszczono jeszcze dość obszerną bibliografię (s. 419-441) oraz kompleksowy indeks (s. 442-447).

Książka, która napisał T. G. Kennedy, stanowi interesujący zarys wielu zagadnień odnoszących się do teologii moralnej tak osobowej (indywidualnej) jak i społecznej. Dotknięcie bezpośredniej relacji do Boga, źródła zbawienia, obejmuje bogactwo wiary, nadziei i miłości. Społeczny wymiar ukazuje tak wiele znamion współczesnej cywilizacji, zwłaszcza w odniesieniach do ludzi, tak indywidualnie jak i wspólnotowo, a czasem wręcz komunijnie. To dotykane czasem drażliwych czy dyskusyjnych tematów, np. sprawiedliwość, globalizacja, ekologia, życie społeczne czy prawa człowieka oraz miejsce rodziny. Dopełnienia tych badań i nadania im właściwej perspektywy antropologicznej oczekuje się przez dostrzeżenie owego wychylenia transcendentального każdej osoby ludzkiej. To pełnia personalizmu, a nie tylko sam psychologizm. To dotykane duchowości, jako daru samego Ducha, co tak mocno podkreśla autor. Spośród uczonych polskich przywoływanych w tekście bezpośredniej analizy badawczej występuje tylko K. Wojtyła. To zapewne już *ex post* sięganie do jego spuścizny pisarskiej odkrywanej w kontekście podjęcia przez niego posługi papieskiej (miłość i odpowiedzialność, czyn ludzi, małżeństwo i miłość). Dopiero wówczas niektóre teksty przełożone zostały na języki obce.

Zaproponowany w końcu pracy indeks nazwisk jest niezbyt liczny, bardziej bogaty jest indeks tematyczny; choć oczywiście ten pierwszy pomija przypisy, a tylko sięga do bezpośredniego tekstu. W całości jest to faktycznie dość bogaty i interesujący przegląd. Takie zestawienie oczywiście ułatwia ewentualne tylko szczegółowe odniesienia do określonych zagadnień, które występują w prezentowanej książce. Niestety, zauważa się niekonsekwencje w przywoływaniu pełnych imion (np. G. Hegel, S. Kierkegaard, E. Levinas). W obszernej bibliografii wskazano najpierw na ogólne działy odnoszące się do całej książki, tj. słowniki teologiczne, słowniki i encyklopedie teologii moralnej oraz etyki, podręczniki i inne teksty dy-

RECENZJE

daktyczne odnoszące się do teologii moralnej oraz niektóre czasopisma specjalistyczne w tej dziedzinie. Z kolei podano także bardziej usystematyzowane wskazania bibliograficzne odpowiednio do poszczególnych sekcji czy rozdziałów. Niekiedy dla systematyki w ramach niektórych rozdziałów podzielono bibliografię dodatkowo na jeszcze bardziej szczegółowe bloki (s. 430-433, 434-438). Zamieszczona w końcu książki dobrze zorganizowana bibliografia jest ciekawa i godna uwagi, ale, niestety, brak w niej polskich autorów, publikujących w języku polskim i w językach obcych (np. H. Juros czy T. Styczeń). Wśród autorów przeważają zdecydowanie ci, których prace ukazały się w języku angielskim, jako oryginalnym czy w przekładach. Co więcej, w książce faktycznie nie jest obecna myśl prawosławna i wschodnia, zwłaszcza chrześcijaństwa będącego w więzi jurysdykcyjnej z Rzymem. W podejmowanej problematyce mają oni wiele ciekawych przemyśleń teologicznych oraz bogatą praktykę, tym bardziej iż może to często stanowić pewien wymiar uniwersalności Kościoła. Warto jeszcze dodać, iż zaproponowana, wyjątkowo obszerna, bibliografia, jak wyraźnie podkreśla sam autor, wskazuje przede wszystkim źródła i materiały przydatne dla studentów i nauczycieli wykładających teologię moralną. Oczywiście wskazano także i na inne, liczne oraz przydatne teksty dla tej dyscypliny teologicznej, zwłaszcza z dalekiej przeszłości. Autor zaznacza jednocześnie, iż obecnie szeroki dostęp do bibliografii znajduje się na stronach internetowych, a to jakby zwalnia z szerokiego i szczegółowego przytaczania jej w tekście (s. 419).

W sumie, stosunkowo obszerna książka australijskiego moralisty jest ważnym oraz inspirującym wkładem w nowsze ujęcia zagadnień teologii moralnej, odpowiednio do podejmowanej w tym tomie problematyki, a są one szczególnie interesujące oraz ważne, zwłaszcza w kontekście tak zróżnicowanej współczesności, rozeznawanej osobowo oraz społecznie. W omawianej pracy widać bardzo szerokie i szczególnie kompetentne doświadczenie dydaktyczne oraz pisarskie, i to od bardzo wielu lat.

bp Andrzej F. Dziuba, Łowicz